אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין לח.

והיא נתעברה מעומד דבר אחר שלתיאל שנשאל על אלתו [1]אל זרובבל שנזרע בבבל ומה שמו נחמיה בן חכליה שמו יהודה וחזקיה בני רבי חייא הוו יתבי בסעודתא קמי רבי ולא הוו קא אמרי ולא מידי אמר להו אגברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מילתא כיון דאיבסום פתחו ואמרו אין בן דוד בא עד שיכלו שני בתי אבות מישראל ואלו הן ראש גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל שנאמר [2]והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל אמר להם בניי [3]קוצים אתם מטילין לי בעיניי א"ל רבי חייא רבי אל ירע בעיניך [4]יין ניתן בשבעים אותיות וסוד ניתן בשבעים אותיות נכנס יין יצא סוד [5]א"ר חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה א"ר חסדא דרש מרי בר מר מאי דכתיב [3]וישקך ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו משום דצדיק ה' וישקך ה' על הרעה ויביאה עלינו [6]אין צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים גלות צדקיהו ועוד גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה [4]החרש והמסגר אלף חרש [5]כיון שפותחין הכל נעשו כחרשין מסגר כיון שסוגרין בהלכה שוב אין פותחין וכמה היו אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים [5]לונושנתם א"ר אחא בר יעקב שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתין הוו: לפיכך כו': תנו רבנן [7]אדם יחידי נברא ומפני מה שלא יהו המינים אומרין הרבה רשויות בשמים דבר אחר מפני הצדיקים ומפני הרשעים שלא יהו הצדיקים אומרים אנו בני צדיק ורשעים אומרים אנו בני רשע דבר אחר מפני המשפחות שלא יהו משפחות מתגרות זו בזו ומה עכשיו שנברא יחיד מתגרות נבראו שנים על אחת כמה וכמה דבר אחר מפני הגזלנין ומפני החמסנין ומה עכשיו שנברא יחידי גוזלין וחומסין נבראו שנים על אחת כמה וכמה: ולהגיד גדולתו כו': תנו רבנן [8]להגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה אבל הקדוש ברוך הוא טובע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו שנא' [6]יתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש ומפני מה אין פרצופיהן דומין זה לזה שלא יראה אדם דירה נאה ואשה נאה ויאמר שלי היא שנאמר [7]וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר תניא היה רבי מאיר אומר בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו בקול במראה ובדעת בקול ובמראה משום ערוה ובדעת מפני הגזלנין והחמסנין ת"ר [9]אדם נברא בערב שבת ומפני מה שלא יהו המינים אומרים שותף היה לו להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית דבר אחר שאם תזוח דעתו עליו אומר לו יתוש קדמך במעשה בראשית דבר אחר כדי שיכנס למצוה מיד דבר אחר כדי שיכנס לסעודה מיד משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושיכללן והתקין סעודה ואחר כך הכנים אורחין שנא' [8]חכמת בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה [9]טבחה טבחה מסכה יינה אף ערכה שולחנה [10]שלחה נערותיה תקרא על גפי מרומי קרת חכמת בנתה ביתה זו מידתו של הקב"ה שברא את כל העולם כולו בחכמה חצבה עמודיה שבעה אלו שבעת ימי בראשית טבחה טבחה מסכה יינה אף ערכה שולחנה אלו ימים ונהרות וכל צורכי עולם שלחה נערותיה תקרא זה אדם וחוה על גפי מרומי קרת [10]רבה בר בר חנה רמי כתיב על גפי וכתיב [11]על כסא בתחלה על גפי ולבסוף על כסא [12]מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו אמר הקדוש ברוך הוא מי פתאו לזה אשה אמרה לו דכתיב [13]נואף אשה חסר לב תניא היה ר' מאיר אומר אדם הראשון מכל העולם כולו הוצבר עפרו שנאמר [14]גלמי ראו עיניך [15](וכתיב [16]כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ) אמר רב אושעיא משמיה דרב אדם הראשון גופו

וכיון נתעברה מעומד. שהיה בית המקדש לר ואין מקום לשכב ושילשלו שם אשה ונתגלה דויקרא רבה[2] אמרה לה: **על אלתו.** להמיר לו גזירה שנשנע שלא יהא לו כן והמירו לו פמליא ס"מ ושבועה כתיבה בהפיא פרשה דכתבו את המים הזה בס' ירמיה (כב): **והיה.** מושיענו **של ישראל למקדש של ישראל: ולאבן נגף.** ממהר הגלות[3] שמנגפת את הרגלים: **ולצור מכשול.** סלע מכשלה יהיה לשני בתי ישראל: **בשבעים אותיות.** בגימטריא: **ויקד.** וימהר כמו שוקד מי ומתרגמינן מומי (ירמיה ו): **שהקדים.** ומיהר גלות לדקיהו שהיא נתחרונה בעוד שגלות יכניה קיימת שעדיין לא מתו אותן שגלו לבבל עם יכניה שהיו חכמים בתורה ולמדו' לבני גולה האחרונה: **פוסחין.** בתורה: **לחרשים.** קרי ביה החרש: **כיון דסוגרין.** דכר הלכה הנעלמת מהן אין לה פותחין אחרים: **עולא אמר.** לדקה של שקידה היינו הקדים חוכן שתי שנים לגימטריא דוושנתם דהיינו תמני מאה וחמשים ותרתין והם גלו לסוף שמנה מאות וחמשים שנכנסו לארץ דכתיב (מלכים ו ו) ויהי בשמנים שנה וארבע מאות שנה וגו' וימי בית הראשון ד' מאות ועשר הרי ח' מאות ותשעים לא מהם מ' שנה שנשתהו במדבר הרי שמנה מאות וחמשים ואילמלי היה ממתין עד ושנתם היה מתקיים בהם כי אבד תאבדון מהר והשמד תשמדון דכתיב בהפיא פרשתא (דברים ד): **מפרש דמרי עלמא כו'.** דהוא גימטריא דוושנתם וקרי ליה אבד תאבדון מהר והקדמה דשתי שנים לדקה היתה: **אנו בני לדיק.** אבינו לדיק נבראו לפיכך אנו לדיקים ואין אנו צריכין להתרחק מן הטבירה כי לא נכשל בה: **אנו בני רשע.** ואין אנו זקוקין בתשובה ולהצטדק כי לא יועיל: **אם נברא שנים.** יאמרו זה לזה אבא גדול מאביך: **הגזלנים והחמסנים.** שיאמרו קרקע זה לבני אבינו הראשון היתה ולא לבני אביכם: **שפתחן כחומר חותם.** לאחר מיתתו של אדם מתהפך חותם שלו לחומר ויתיצבו כמו לבוש בתחיית המתים. ומדקרי ליה חותם שמע מינה בחותם הן טבועין: **ויאמר שלי היא.** ואין אדם מכירו הוא ואין היכר ביניהן: **וימנע מרשעים אורם.** קלסתר פניו ומתוך כך שלא יהא קלסתר פניו דומה לשל חביריהם חרוע רמה תשבר שאינו יכול לומר שלי היא: **משום ערוה.** שלא יתחלף לאשה בבעלה לא כיוס מפני המלחה וגלילה מפני הקול: **ובדעת מפני הגזלנים.** אם יודע מה בלב חבירו יתפס מלפניו וידע היכן ממונו: **שלא יאמרו הלדוקים[4] שותף היה.** אדם במעשה בראשית לפיכך קדמו לו כולם: **למזוה.** שבת: **שיכנס לסעודה מיד.** שיתלא הכל מוכן ויאכל מאשר יתפון: **גפי.** מקום גבוה: **ולבסוף.** כשקרח נעולד: **מי פתי יסור הנה.** בתריה דהאי קרא כתיב מי פתאו לזה שיסור הנה לאכול מן הענ: **חסר לב אמרה לו.** האשה שהיא חסר לב אמרה לו: **גלמי ראו עיניך.** מכל מראה עיניך נגלמתי והיינו כל העולם כדכתיב בזכריה (ד) עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ: גופו

נכנס יין **יצא** סוד. היינו דאמר כפ' הדר (עירובין דף סה.) המתיישב ביינו הרי יש בו מדעת שבעים זקנים שהסוד מתגבר על היין ואין כח ביין להוציא:

חצבה עמודיה שבעה. דכשבעה ימים נברא העולם שאע"פ שכשבה ימים נברא העולם מ"מ היה חסר מנוחה עד שבת שבת בא מנוחה והיינו דכתיב (בראשית ב) ויכל אלהים ביום השביעי:

בתחלה על גפי. פ"ה מקום גבוה ולבסוף כשסרח נטרד על כסא וקשה דכספ"ק דמס' ע"ז (דף יט.) משמע דכסא עדיף מגפי דדרש גבי תלמיד שבתחילה על גפי גולה ממקום למקום ולבסוף כשנעשה לאש ישיבה על כסא ולאן נמי יש לדרוש כן קושי שמדווגה לו חוזה על גפי כמו (שמות כא) אם בגפו יבא ולבסוף על כסא: וילדו

מסורת השי"ם

א) [קדושין עא.], [עירובין סה.], ג) גיטין סח. [ע"ש], ד) כ"מ אלא, ה) [מגיגה יד.], ו) [תוספ' פ"מ], ז) [סס], ח) [סס], [סס], ט) ע"ז יט. ע"ש, י) [כל זה ליתא בילקוט], כ) [סוף פ' מלוה ע"ש], ל) כפ"מ ליתא ממכר הגלות, מ) כפ"מ: המימים.

גליון השי"ם

נס' וכתיב בי ה' עיניו משוטטות. עיני ה' המה משוטטים כל"ל:

מוסף רש"י

יין ניתן בשבעים אותיות. כך תשבוטו בגימטריא (עירובין סה.). גלות צדקיהו. מרכות ירושלים שנגו סולם (גיטין פח.). גלות יכניה. הוא יהויכין, קדמה לגלות לדקיהו לחמת שבעה שנה, חו היא לדקה שמיהר והמריב ביתו מי לחגלות דורו של לדקיה לגבל כשוד שמכמי גלות יכניה קיימין, שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם, לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה, דכתיב בהו החרש והמסגר אלף (שם). כיון שסוגרין בהלכה. הלכה שהם סגורים בה, שאינם יודעים להשיב לשואליהם, שוב אין לה פותחין אחרים (שם). עולא אמר. היינו לדקה, שמיהר לבניא הרעה לסוף ח' מאות וחמשים, דהייט כ' שנים קודם ושנתם, דהיא בגימטריא מ' מאות וחמשים ושתים, ואם שהו עד ושנתם היה מתקיים בהן כי אבד תאבדון (שם. וכעי"ז דברים ד כה). כתיב על גפי. בתורה משמעי, שלמה נערותיה תקרא, תלמידים העומקין בה על גפי משמע כמו כנפים, מושב שאינו קטוע, וכתיב. קרא אחריהן, על בסא. מקום כבוד קטוע, כמו (בראשית מא) רק הכסא אגדל ממך, ל"א בתחילה על גפי, יחידי בלא תלמידים כמו (שמות כא) אם בגפו יבא (ע"ז יט.).

תורה אור

1. בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר יְיָ בְּיַד חַגַּי הַנָּבִיא אֶל זְרֻבָּבֶל בֶּן שְׁאַלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לֵאמֹר: חגי א א
2. הָיָה לְמִקְדָּשׁ וּלְאֶבֶן נֶגֶף וּלְצוּר מִכְשׁוֹל לִשְׁנֵי בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל לְפַח וּלְמוֹקֵשׁ לִיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם: ישעיהו ח יד
3. וַיִּשְׁקֹד יְיָ עַל הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ כִּי צַדִּיק יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה וְלֹא שָׁמְעֻנוּ בְּקֹלוֹ: דניאל ט יד
4. וְאֵת כָּל אַנְשֵׁי הַחֵיל שִׁבְעַת אֲלָפִים וְהַחֲרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף הַכֹּל גִּבּוֹרִים עֹשֵׂי מִלְחָמָה רֹכְבֵי אֲמָם מֶלֶךְ בָּבֶל גֹּלָה בָּבֶלָה: מלכים ב כד טז
5. כִּי תוֹלִיד בָּנִים וּבְנֵי בָנִים וּנוֹשַׁנְתֶּם בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחַתֶּם וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כֹּל וַעֲשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ: דברים ד כה
6. תִּתְהַפֵּךְ כַּחֹמֶר חוֹתָם וְיִתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ: איוב לח יד
7. וּמִמְּנוּ מֵרְשָׁעִים אוֹרָם וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר: איוב לח טו
8. חָכְמוֹת בִּנְתָה בֵיתָהּ חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה: משלי ט א
9. טָבְחָה טִבְחָהּ מָסְכָּה יֵינָהּ אַף עָרְכָה שֻׁלְחָנָהּ: משלי ט ב
10. שִׁלְחָה נַעֲרֹתֶיהָ תִּקְרָא עַל גַּפֵּי מְרוֹמֵי קָרֶת: משלי ט ג
11. וְיָשְׁבָה לְפֶתַח בֵּיתָהּ עַל כִּסֵּא מְרוֹמֵי קָרֶת: משלי ט יד
12. מִי פֶתִי יָסֹר הֵנָּה חֲסַר לֵב אָמְרָה לוֹ: משלי ט ד
13. נֹאֵף אִשָּׁה חֲסַר לֵב מַשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה: משלי ו לב
14. גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יֹצְרוּ וְלוֹ אֶחָד בָּהֶם: תהלים קלט טז
15. כִּי יְיָ עֵינָיו מְשֹׁטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ לְהִתְחַזֵּק עִם לְבָבָם שָׁלֵם אֵלָיו נִסְכַּלְתָּ עַל זֹאת כִּי מַעְתָּה יֵשׁ עִמָּךְ מִלְחֲמוֹת: דברי הימים ב טז ט
כי מי בז ליום קטנות ושמחו וראו את האבן הבדיל ביד זרובבל שבעה אלה עיני יי המה משוטטים בכל הארץ: זכריה ד י

רבינו חננאל

בני ר' חייא איבסום פתחו ואמרו אין בן דוד בא עד שיכלו ראשי גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל שנאמר והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל לפח ולמוקש. אמר להן בניי קוצים אתם משימין לי בין עיני אמר לו אביהם רבי אל ירע בעיניך יין ע' סוד ע' נכנס יין יצא סוד. כתיב וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים גלות צדקיה

ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב בגלות יכניה והחרש והמסגר אלף. חרש כיון שפותחין נעשו הכל כחרשין. והמסגר כיון שסוגרין אין מי יפתח. עולא אמר צדקה עשה עם ישראל שהקדים שתי שנים לונושנתם ש"מ מהרה דהקב"ה התנ"ב שנה הרי זזו השמועה עוד בסוף גיטין: **לפיכך** נברא אדם יחידי ללמד שכל המאבד נפש כאלו מאבד עולם מלא. וכן המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא כו'. ת"ר לא נברא אדם יחידי שלא יהיו המינים אומרים רשויות הרבה כו'. ת"ר בע"ש נברא אדם שלא יהיו המינים אומרים שותף היה להקב"ה במעשה בראשית ואם תזוח דעתו עליו יאמרו לו יתוש קדמך כו':

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com